

Калейдаскоп

кастрычнік 2021

Школьная газета №2(32)

“Наша мова для нас святая, бо яна нам ад Бога даная”

Ф. Багушэвіч

Паэты і пісьменнікі пра мову

Калейдаскоп
кастрычнік 2021

Незвычайнае хараство і зладжанасць чуецца нам у гучанні роднага слова.
(А. Крывіцкі)

Хто забыў сваіх продкаў - сябе губляе, хто забыў сваю мову - усё згубіў.
(У. Караткевіч)

Магутнае слова, ты, роднае слова!
Са мной ты на яве і ў сне. (Я. Купала)

Не забудзьма ж нашчадкам сваім
Перадаць у нязменнай красе
Наша добрае слова. (А. Вялюгін)

Ведай: роднае слова гримела
У крывавым агні барыкад,
За свабоду адважна і смела
Заклікала ў паход, як набат. (Н. Гілевіч)

У бліндажы, ў траншэі вузкай,
Хоць бой упарты бушаваў,
А роднай мовы беларускай
Ніколі я не забываў. (П. Прануза)

Можа, мовы чужой навучуся,
Каб суседзяў гасцінна вітаць,
Але толькі на ёй, беларускай,
Буду людзям аб долі спяваць. (Л. Геніюш)

Народныя традыцыі

**Калейдаскоп
кастрычнік 2021**

Кастрычнік – дзясяты месяц года. Стараславянскія назвы яго – листопад, риень, паздерник, брудень; у сербаў – паздернік, у палякаў – październik, ва ўкраінцаў – жовтень. Беларускае найменне месяца паходзіць ад слова "кастрыца": у гэты час сяляне трапалі, часалі лён і каноплі, з якіх ападала шмат кастрыцы. У рымлян October (такая ж аснова ў нямецкай, французскай, англійскай, рускай мовах) быў прысвечаны богу вайны Марсу. У 15-ы дзень месяца прыносілі ў ахвяру каня, які вылучаўся на папярэдніх скачках. Другога кастрычніка святкавалі Медэтрыналіі ў гонар багіні медыцыны Медэтрыны. Кожны рымлянін гатаваў сабе багаты стол і стараўся як магла больш наесціся і напіцца, бо гэта нібы перасцерагала яго ў будучым ад розных хвароб. Старажытныя грэкі ўшаноўвалі бога вінаробства Бахуса (Дыяніса). Свята было вельмі вясёлым і свабодным: у ім нароўні з вольнымі грэкамі, прымалі ўдзел і рабы. Адмысловы хор пры музыцы і скоках спяваў так званы дыфірамб – асаблівую песню ў гонар Бахуса, дзе адлюстроўваліся сумныя і радасныя падзеі з жыцця бога. Кастрычнік – сярэдні месяц восені, характарызуецца зменлівым надвор'ем: бываюць густыя туманы, слата, частыя замаразкі, а часам выпадае і снег. Дрэвы стаяць аголеныя, птушкі адляцелі ў вырай. Наступае пара для садаводаў: пасадка дрэў і ягаднікаў, абмазванне ствалоў глінай і вапнай, іх ацяпленне. Народны календар месяцы небагаты. Яго асноўнае свята – Пакровы. У скарбніцы сялянскай мудрасці маюцца прыкметы, па якіх вызначаецца надвор'е як на бліжэйшыя дні, так і на вялікі тэрмін – зіму і вясну.

Народныя традыцыі

Калейдаскоп

кастрычнік 2021

14 кастрычніка адзначаецца адно з папулярных народных святаў восені – Пакровы, ці Пакравы. У Рэспубліцы Беларусь яшчэ адзначаецца **Дзень маці.** З дзяцінства памятаю словы сваёй бабулі: “Маці Божая, пакрый нас святым Тваім покрывам і барані нас ад усякага зла!”.

Пакровы (Пакроў, Трэцяя Прачыстая). Народнае свята глыбокай восені, пасля яго пачынаецца зіма. Свята не вызначаецца абрадамі. Сяляне стараліся закончыць палявыя работы, усебакова падрыхтавацца да зімы. Пра гэты дзень вядома шмат прымавак: *"Прыйшла Пакрова, пытае, ці да зімы гатова", "Калі да Пакроў не было снегу, не будзе яго яшчэ два тыдні", "На Пакроў мароз – сей пад кустом авёс".* Адбываюцца змены ў прыродзе: *"Прыйшла Пакрова – усохла дуброва", "Свята Пакрова, пакрый зямельку лісточкам, а галоўку вяночкам".* Становіцца менш корму жывёле на лугах, і ўжо заканчваюць выганяць кароў на пашу, разлічваюцца з пастухамі: *"На Пакрова дай сена карове", "Прыйшла Пакроўка – не дала малака кароўка (гэта значыць, запускаецца), не пакрые зямлю лістом, а пакрые снегам".* Пакроў заўсёды чакалі, бо тады было менш работы. Наступала пара асенніх вяселляў. Таксама гэта час асенняга набору ў войска. Моладзь збіралася на вячоркі. У народным уяўленні свята атаясамлівалася з дзеясловам "пакрываць". У валачобнай песні спяваецца: *"Святы Пакроў пакрыў зямлю жоўтым лістом, маладым сняжком, ваду – лёдам, пчалу – мёдам, дзеўку – вянком ..."* (Васілевіч, 1998). Па ўсім адчуваецца, што народнае ўяўленне паходзіць з хрысціянскага свята Пакрова Прасвятой Уладаркі нашай Багародзіцы і Прыснадзевы Марыі, якое ў Рускай Царкве было ўведзена каля 1164 года. Пакроў Прасвятой Багародзіцы з’явіўся ў 910 годзе ў Канстанцінопалі ў Влахернскай царкве, у якой захавалася Рыза Богамаці, яе галаўны ўбор (мафор) і частка пояса, перанесенага з Палесціны ў V ст. 1 кастрычніка ў час начнога малення адбыўся цуд з’яўлення ў паветры Прасвятой Уладаркі, акружанай анёламі і святымі, якая, зняўшы з галавы пакрывала, пакрыла ім людзей, абараняючы іх ад ворагаў. *"Святы Пакроў пакрые людзей ад грахоў"*.

Папулярызавыя беларускай мовы

Калейдаскоп
кастрычнік 2021

«На мове роднай размаўляю»

21 кастрычніка ў 4 «А» класе ў рамках папулярывавыі беларускай мовы і літаратуры адбыўся конкурс чытачоў «На мове роднай размаўляю». Вучні азнаёміліся з галерэяй партрэтаў, назвалі прозвішчы пісьменнікаў, чыталі на памяць вершы. Усё гэта садзейнічае прывіццю любові да кнігі, да чытання, развівае памяць і мысленне, пашырае веды пра дзейнасць славурых людзей.

Юбілейныя даты

Калейдаскоп
кастрычнік 2021

100 гадоў з дня нараджэння Івана Андрэевіча Муравейкі

Іван Андрэевіч Муравейка (нар. 21 кастрычніка 1921, Таль, цяпер Мінская вобласць — 5 сакавіка 2021, Любань) — беларускі дзіцячы пісьменнік, ваенны журналіст, ветэран Вялікай Айчыннай вайны.

Нарадзіўся ў сялянскай сям’і. Скончыў Любанскую сярэднюю школу і паступіў у Мінскі камуністычны інстытут журналістыкі (1939). Друкавацца Іван Муравейка пачаў яшчэ ў даваенны час. Першыя вершы выйшлі ў газеце «Піянер Беларусі».

У канцы 1939 года быў прызваны ў Чырвоную Армію. У Вялікую Айчынную ваяваў у складзе войскаў Заходняга, Данскога, 3-га Украінскага, 1-га Беларускага франтоў. Удзельнічаў у штурме Берліна. На сцяне рэйхстага пакінуў надпіс: «Іван з Беларусі». Дарэчы, так і адну са сваіх кніг назваў — «Я — Іван з Беларусі». У свой час яна выйшла ў Выдавецкім доме «Звязда». За баявыя здзяйсненні Іван Муравейка адзначаны двума ордэнамі Айчыннай вайны 1-й ступені, ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, ордэнам Чырвонай Зоркі. У 1945—1947 гадах у складзе Цэнтральнай групы войскаў служыў у Германіі. У 1947 годзе дэмабілізаваны.

Усе свае пасляваенныя ён пражыў у Любані, на Міншчыне. Працаваў у рэдакцыі раённай газеты. І займаўся літаратурнай творчасцю.

У 1953 годзе яго прынялі ў Саюз пісьменнікаў СССР. У 1964 годзе Іван Андрэевіч скончыў Вышэйшыя літаратурныя курсы ў Маскве. Адна за другой прыйшлі да чытачоў яго кнігі: «Песня над палямі», «Ручаінікі», «Вось якія мы», «Пра работу і ляноту», «Дружная сямейка», «Сем колераў вясёлкі», «Лясное возера», «Мы таксама падрасцём», «Растуць дзеці», «Як завуць казу?», «Вадзіца з крыніцы», «Я прыдумаў казку»... Пра сваю вайну Іван Андрэевіч раскажаў у кнігах «Прынес з вайны», «Была вайна», «Я — Іван з Беларусі»... У 1982 годзе пісьменніка і журналіста ўганаравалі званнем заслужанага работніка культуры БССР. Іван Муравейка ўзнагароджаны медалём Францыска Скарыны.

Памёр пісьменнік 5 сакавіка 2021 года на 100-м годзе жыцця.

Літаратурная старонка

Калейдаскоп
кастрычнік 2021

Восень

**О хараство асенніх дзён празрыстых,
Бязгутарнасць прыроды і спакой.
Урачыста полем з пушчаў залацістых
Прыйшла туга і пала над вадой.**

**А там застыла яснасць даляў чыстых
Над цёмнай рунню й чорнай цаліной,
І холад лёгкі ў косах прамяністых
Разліла сонца хваляй нежывой.**

**Наўкол сляды павольнага канання
І веліч нетутэйшага маўчання.
Прымаю корна сон зямлі азурны.**

**І летуціцца сцішанай душы
Такі ж спакой, халодны і бязбурны,
І адцвітанне яснае ў цішы.**

У. Жылка

Цікава ведаць

Калейдаскоп
кастрычнік 2021

Крыж Ефрасінні Полацкай (майстар Лазар Богша) – каштоўны помнік нашага пісьменства. Кароткі дробны надпіс паведамляе імя майстра: «Господи, помози рабоу своему Лазарю, наречённому Богши, съделавшему крестъ сий цркви святого «Спаса о Офросиньи»». На пазалочаных бакавых пластках выбіты вялікі тэкст з цікавымі гістарычнымі звесткамі. У перакладзе на беларускую мову ён гучыць так: «У лета 6669 (1161 г.) кладзе Ефрасіння святы крыж у сваім манастыры ў царкве святога Спаса. Дрэва святое бесцэннае, акова ж яго золата і срэбра, і камяні, і перлы на 100 грыўняў, а да 40 грыўняў. І хай не выносяць яго з манастыра ніколі, і не прадаюць, і не аддаюць. Калі ж не паслухаецца хто і вынесе з манастыра, хай не дапаможа яму святы крыж ні ў жыцці гэтым, ні ў будучым, хай пракляты будзе ён святой жыватворнаю Троіцаю ды святымі айцамі... і такое... валадар або князь, або епіскап ці ігумення, або іншы чалавек, хай будзе на ім гэты праклён. Еўфрасіння ж, раба Хрыстова, што справіла гэты крыж, здабудзе вечнае жыццё са ўсімі святымі». Страх перад Божаю карай, што абяцаў змешчаны на крыжы заклён, быў не ўсемагутны. Напрыканцы XIII ст. рэліквію вывезлі з Полацка смаленскія князі. У 1514 г., пасля захопу Смаленска, князь Васіль III забраў крыж у Маскву. У час Лівонскай вайны Іван Грозны загадаў вярнуць святыню на ранейшае месца ў Полацк. Пасля таго, як вялікі князь літоўскі і кароль польскі Стэфан Баторы аддаў храм Спаса ордэну езуітаў, палачане захоўвалі рэліквію ў нішы сабора. У Дзень святой Еўфрасінні ў 1841 г. крыж з Сафіі быў перанесены ў Спаскую царкву. У савецкі час крыж трапіў у Беларускае дзяржаўнае музей у Мінску, затым у музей Магілёва, а потым да 1941 г. захоўваўся ў пакоі-сейфе ў будынку Магілёўскага абкама партыі, адкуль знік пасля захопу горада фашыстамі. У складзеным пасля вызвалення горада акце кошт крыжа ацэньваўся ў 6 мільёнаў рублёў (даваенных). Пошукамі крыжа ў розны час займаліся вучоныя А. Мальдзіс і Г. Штыхаў, журналіст А. Лукашук, прадстаўнікі беларускай эміграцыі ў ЗША і іншыя людзі. Ёсць версія, што наша рэліквія знаходзіцца ў прыватнай калекцыі ў ЗША. Апошнім часам да пошукаў нашай нацыянальнай святыні падключыўся Інтэрпол. У 1997 г. беларускі майстар М.П. Кузьміч зрабіў дакладную копію крыжа, якая знаходзіцца сёння ў Спаса-Ефрасіннеўскім храме ў Полацку.

• *Есць такое паняцце- малая радзіма. Як вы гэта разумеете?*

*Што такое Бацькаўшчына,
Знаеш?*

*Гэта рэчка, сцежка лясная,
Гэта ў лузе залатая пчолка,
А ў вачах тваіх — вясёлка.
Бацькаўшчына — гэта дом*

твой,

Школа;

*Гэта песні, што звіняць
наўкола,*

Гэта сам ты,

Гэта тата твой і мама.

І сябры твае таксама.

П. Панчанка

Рэдкалегія:
Аліева Анастасія (9в),
Кузьміна Кацярына (9в),
Прасаловіч Юлія (9в),
Сарокіна Вікторыя (9в),
Федарэнка Вікторыя (9в).
Рэдактар Юрчанка С.А.